

csoportok a pszichikai attitűd tekintetében részben egybeolvadnak, részben azonban sokkal élesebb határvonalat kívánnak (pl. inkább lélektani alappal bírt volna az a csoportosítás, mely azt nézte volna, hogy a leányt szociális viszonylatban, vagy magában állóan, vagy esztétikai vonatkozásban szemléli az illető.) Ilyen éles határvonalakat csupán a tartalom — pszichológiai értékelés nélkül — nem tud kiadni.

Ily körülmények között természetes, hogy a mű nem felelhetett meg annak a célnak, melyet kitűzött, legalább is tudományos tekintetben nem. Leányok pszichikai típusait egyáltalában nem találjuk a műben, még kevésbé azok fejlődését. Ami kevés szó esik a mai lány jellemzését illetően a befejezésben, inkább intuitív összefoglalása annak az anyagnak, amit a szerző — mint maga is mondja — sokszor átolvasott és alaposan ismer. E nemben bizonyára igen találó egy-egy pontban, de nem tudományos eredmény.

Mindezek ellenére a magyar lélektani irodalomban ez a mű is nyereség, mert hiszen nagyon kevés nálunk az olyan, eredeti kutatás, mely leszáll az empiriába. De ha onnan fel is tudna emelkedni, akkor különösen értékes lenne.

Baranyai Erzsébet.

Hankiss János: Ünnepnepok munkája. Singer és Wolfner Irod. Int. Budapest, 1940. 188 old.

Az iskolában a pedagógiai munka „napszamosai“ sokszor ülnek ünnepeket. Nemcsak a hivatalosan megállapított ünnepeket, hanem a szellemi világ felkutatásakor az öntudatra-ébredésnek ünnepi pillanatát vagy a gondolatnak és érzésnek egy-egy mélyről jövő, misztikus felvillanását. Ennek észrevételéhez, megragadásához, főleg pedig méltó megszenteléséhez elsegíteni a tantárgyak meredek országútján kapaszkodó kis vándorokat: ez a pedagógusnak legnemesebb *hivatása*.

Hankiss könyve sok finom és gondolatébresztő szempontot nyújt, hogy a lélekébredésnek ezt a természetfeletti hajnalhasadását nevelő munkánk közben nemcsak tartalmasan kiaknázhassuk, hanem ájtatosan meg is ünnepelhesük. Rádiós előadásait gyűjti egybe, melyek különböző tárgyak ellenére is — kettős alapon — szoros gondolatközösségben állanak egymással: egységbe fűzi őket először is az a külső alkalmyszerűség, mely az előadásokat két ünnepkörnek (Advent és Évforduló; Tavasz és Felámadás) hangulati világába állítja bele. De igazi belső szerves kapcsolatot teremt közöttük az a rajtuk keresztül csillogó titokzatos eszmeszövedék, amely valamennyit egy azonos világnézés megnyilatkozásává avatja. Ezt a világszemléletet pedig a *nemzet, népiség, kisebbség és hazafiasság* jegyei határozzák meg legjellegzetesebben. A mű célzatát talán így közelíthetnők meg definícióban: A magyarság és élete történelmében és irodalmában az értékelés emelkedett őrtonnyáról nézve. Valamennyit átlengi a nevelőnek felsőbbrendű becsvágya: „Nincs izgatóbb és örömteljesebb expedíció, mint az, amikor . . . a jeles ember, a szép lélek, a becsületesebb alapzat után kutatunk“ (50), továbbá az etikai optimizmusnak az a verőfénye, amely a legigazibb örömet a jótett és az önzetlenség öntudatában éli át. (135).

Az előadások műfaja talán az *elmélkedés* lehetne, melynek párhuzamos ihletője az egyéni lelkiség és a nemzeti közösség egybeforró átélése, tehát végső elemzésben a szónok el nem koptatott értelmében vett *Ember* eszménye. Ez Hankiss elmékedéseinek gyújtópontj, irodalomszemléletének motívuma és nemzetértelmezésének irányelve. Rajzait nem a tételszerűen vizsgálódó ész rideg rámain vázolja fel, hanem az érzés és lelkesítés meleg színeibe meríti. Az irodalom legigazibb éltető gyökéretére, minden-költői alkotásnak erjesztő csirájára irányítja a figyelmet. Arra a belső

magra, amelyből az eszmék kibontakoznak. Ez pedig a filozófiai és humanista elemeknek nemes egybehangelése.

Stílusa — főleg az ünneplő lélek érzékeltetésekor — finom és választékos, mint a grafika művészeinek alkotása. A kisebbségbe-szakadt véreinknek és a magyar föld józan népének jellemrajza olyan gyöngéd és szent ihletésből fakad, mely sokszor rokonságot sejtet a középkori dómok és oltárok szoborfaragóival.

A szerző egy merőben apologetikus beállítottságú Utóhang-ban igazolja azt az eljárást, mely szerint a szakembernek és tudósnak erkölcsi kötelessége a közösséggel szemben felfedezéseit, eszméit közkinccsé tenni, „népszerűsíteni“. Ezt a feladatot Hankiss több gyakorlati érzékű professzorral egyetemben már hosszú idő óta szolgálja és így toborzásával főleg az ifjabb tudós-nemzedéknél — szeretnők hinni — már tárt kapukat dönget. A Má-nak szellemi létigénye szinte történeti szükségessérrőséggel termeli ki azt a tudóstípust, amelyik nemcsak a teoretikus tudományt viszi tovább egy tétellel, hanem amelyik már nemzedékek tanítómesterévé is tud emelkedni.

Visy József.

Zolnai Béla : A Magyar Biedermeier.

A Franklin Társulat *Magyarságismeret* sorozatában jelent meg Zolnai Béla *Magyar Biedermeier* című tanulmánya. Az izléses és vonzó címlappal ellátott kötet a felületes szemlélőben azt a tévhitet keltheti, hogy a könyv tartalma a ma annyira divatos biedermeier bútorok könnyed hátterét tárja az olvasó elé. A munka ennél lényegesen többet ad. Biedermeier jelenségeket elemez ki a szerző a magyar múltból, jelenségeket, amelyek az élet minden megnyilvánulásában észlelhetők voltak és sok helyen még ma is megfigyelhetők.

Magá a biedermeier szó valamivel kevesebbet mond, mint a többi, stílusokat megjelölő, hangösszetétel. A gótika és a barokk például egy-egy kornak majdnem abszolút művészeti, irodalmi és életszemléleti irányát fejezi ki. A biedermeier rész-jelenség, annak a fáradt és magasztos kornak kifejezési formája, amely a napoleoni háborúk hanyatlásától a 48-as forradalmakig terjed. A stíluskulatás főleg Közép-Európában és hazánkban ismeri el, de, mint éppen a *Magyar Biedermeier* szerzője már kimutatta, a nyugati országokban is fellelhető. A biedermeier a nyugodt, kispolgári élet kifejezésformája; a főúri empire mellett szerényen húzódik meg. Érdekes vegyüléke a befelé néző családi élet feldicsőítésének és a horáciusi klasszikus, de világot boldogító bölcsesletnek.

A különböző stílusok legjellegzetesebben az építészetben domborodnak ki. A szerény biedermeiernek nincs külön építészeti stílusa. Meghúzódik az empire stílusban megépített kúria vagy jómódú polgárház belsejében a mindenkori célhoz alkalmazkodó, igen józanul megalkotott bútorok, csendélet, bájos nőalakot ábrázoló, polgári kényelmet lehelő képek alakjában.

A magyar biedermeiervilág emlékeit a 19. század elejéről ránkmaradt műemlékeken és műtárgyakon kívül pl. (Barabás festményei) kis harminckettedrét formátumú, szépen kötött könyvek, almanachok, évkönyvek és zsebkönyvek őrzik. A szerző szemléltető módon tárja az olvasó elé a kor folyóiratain keresztül a biedermeier szellem és élet megnyilvánulásait. Már a címük (Honderű, Társalkodó és Hölgyfutár, Társalgó, Rajzolatok, Divatlapok, stb.) is elárulja a bennük közötti irodalmi termékek hangját, amely még magán hordja a 18. század ünneplő jellegét, de amelyet a forradalmi világ és a napoleoni háborúk borzalma realisabbá, nyugalomravágyóvá kovácsolt. Követelhetjük bennük Pest-Buda társadalmi életének meg-